

Over ICT in de klas zijn we voorlopig nog niet uitgepraat. Zo zijn de randvoorwaarden lang niet altijd optimaal: inroostering in het computerlokaal is vaak problematisch, en spreekvaardigheid trainen via de computer, daar beginnen we liever niet aan. We hebben behoefte aan ICT met bruikbare inhoud - met een modieuze term: content. Biedt WebQuest bruikbare gedigitaliseerde content? Is het een speciaal voor educatieve doeleinden ontworpen opdracht die ervoor zorgt dat het internet optimaal wordt gebruikt in het vreemde-talenonderwijs? Maarten de Jong zet in zijn betoog tegen de WebQuest aan tot discussie. Of, zoals hij het zelf formuleert: 'mijn enthousiasme voor de WebQuest is afwisselend stijgend en dalend'. De redactie nodigt u uit uw ervaringen en meningen met hem, de lezers en ons te delen via <vllt@wxs.nl>.



WebQuests in het moderne vreemde-talenonderwijs een schitterende, veeleisende en uitermate overbodige luxe¹

Maarten de Jong

Internet! Een oneindige bron gegevens; materiaal in alle maten en vormen; voor elk wat wils en in alle talen bovendien. Het medium van de jeugd. Prima te gebruiken om mijn lessen Frans te verlevendigen, de kennis van taal en cultuur uit te laten diepen en de leerling zelfstandig te laten leren. Enthousiasme alom. Toegegeven, het internet geeft zijn schatten niet één, twee, drie prijs aan degenen die zich onbeslagen op het virtuele ijs begeven. Echter, met de juiste sturing en een minimum aan webwijsheid is het zeer goed mogelijk de benodigde informatie op te zoeken, om het dan om te zetten in de gewenste vorm van bijvoorbeeld presentatie of werkstuk.

Een WebQuest² is een speciaal voor educatieve doeleinden gecreëerde opdracht die zorgt dat leerlingen optimaal gebruik maken van het internet. Het betreft niet simpelweg een online aangeboden opdracht, maar een opdracht waarbij de leerling kennis verwerft via onderzoek op het internet. De ideale WebQuest laat de leerling in grote mate van zelfstandigheid (al dan niet groepsgebonden) zijn kennis over een voorgesteld onderwerp gebruiken, uitdiepen en analyseren. Dit kan zowel een vakgebonden als een vakoverstijgend onderwerp zijn. Deze werkwijze, kortom, is ideaal om op een andere manier bezig te zijn met de te onderwijzen taal en geheel volgens de wensen en eisen van de Tweede Fase.

Een schitterend medium kortom. Maar dat de Webquest ook een veeleisende en uitermate overbodige

luxe is, wil ik uit de doeken doen. Leidraad is mijn afwisselend stijgend en dalend enthousiasme voor de WebQuest.

Idolen

Het internet zie ik als een nuttige manier om kennis over te brengen en toe te laten passen. Taal en cultuur zijn binnen handbereik. Een WebQuest is de ideale manier om leerlingen datgene te laten ontdekken wat op een bepaald moment nodig geacht wordt. Het is mij welbekend dat een behoorlijk deel van het web niet bruikbaar is en dat een ander deel niet altijd gemakkelijk te vinden is. Ik was dan ook zeer te spreken toen het hele derde leerjaar van mijn school de WebQuest *Idolen* zou doen <www.webkwestie.nl>. Hoge verwachtingen: de leerlingen gaan zelf in groepjes op zoek naar informatie over een Frans(talig) idool, en presenteren hun bevindingen deels in een werkstuk, deels mondeling voor de klas. Een serie links is opgenomen om de leerlingen op weg te helpen en mocht dit niet lukken, dan zijn er altijd nog zoekprogramma's. Voor eventueel na te zoeken grammatica zijn er zelfs oefenprogramma's opgenomen. Via het stappenplan is dit opgedeeld in meerdere stukken, zodat de leerlingen het overzicht niet kwijt hoeven raken.

Pijnlijk snel bleken de leerlingen het spoor bijster. Het zoeken van geschikte teksten bleek al moeilijk; de enorme variatie aan vorm en inhoud maakt het lastig te beoordelen welke site geschikt is en welke niet. Vooral als het merendeel van de woorden onbekend is; we zoeken immers in een vreemde taal.³ En dat zou niet het enige probleem blijken. De opdracht bij de WebQuest *Idolen* zit slecht in elkaar. Dus is het geen wonder dat de klassen er niet uitkwamen. De daadwerkelijke opdracht is verspreid over verschillende pagina's terug te vinden, maar via een hoop heen en weer geklik raak je zelfs als goedwillend docent al snel de draad kwijt en het planingsformulier is voldoende om de gemiddelde havo-leerling de moed al bij voorbaat te doen verliezen. De links werken vaak niet, zijn op zijn minst onoverzichtelijk en vaak niet relevant.

Maar opvallend (en voor ons hier van belang) is vooral de doelstelling, in verhouding tot het verwachte niveau (af te lezen aan de mogelijkheid nog wat basisgrammatica te oefenen). Het doel is een werkstuk te maken over een idool en daar een presentatie over te houden. Leesvaardigheid (van scannen en skimmen tot gedetailleerd zoeken), samenvatten, schrijfvaardigheid, spreekvaardigheid, dus. De discrepantie tussen deze eisen en het vereiste niveau is enorm. Vol goede moed

en met een flinke portie extra uitleg, wanhoop en doorzettingsvermogen is van de opdracht (het zoeken en verwerken van informatie over een Frans idool) nog een fractie te redden. Vanzelfsprekend vroeg de sectie zich af wat het rendement was geweest van deze vijf lessen. Hadden onze leerlingen geleerd een Franse tekst te lijf te gaan? Een presentatie te maken, een analyse te maken? In ieder geval niet door online te werken. Niet dankzij de WebQuest.

Kort noch lang

Het hoeft geen betoog dat mijn aanvankelijk enthousiasme aanzienlijk bekoeld was. Vanzelfsprekend dacht ik de schuld te zien bij de betreffende WebQuest, dus het leek me niet meer dan logisch de gestelde eisen te vergelijken met de theorie achter de WebQuests, zoals gesteld door Bernie Dodge en de zijnen.

Dodge deelt WebQuests op in twee soorten; korte en lange. Voor deze tweedeling beroept hij zich op de verschillende dimensies in denken en leren, zoals geformuleerd door Marzano.⁴ Het doel is verwerving en integratie van kennis, waarbij de leerling binnen een tijdsbestek van 1 tot 3 lessen nieuwe informatie heeft gevonden en kan gebruiken. Bij een langere WebQuest heeft de leerling een diepe analyse gemaakt van gevonden materiaal, kan hij de informatie omzetten en laten zien dat hij de stof begrepen heeft. De opdracht duurt een week à een maand. Let wel: gevonden kennis wil zeggen dat de leerling zelf actief op zoek gaat naar informatie. Het wil niet zeggen dat de leerling simpelweg online aangeboden tekst leest. Dat zou eerder leesvaardigheid zijn, aangeboden via het internet, de computer is dan een manier om teksten aan te bieden.

De door mij bekeken WebQuests moderne vreemde talen voldeden bijna allemaal aan de hierboven omschreven eisen en waren meestal van het type lange WebQuest. Problemen binnen de WebQuests zijn van organisatorische aard: variërend van foutmeldingen tot te hoge verwachtingen van het niveau van leerlingen (zoals in het taalkundig deel van de WebQuest over Willem de Veroveraar, dat leerlingen laat zoeken naar overeenkomsten in Engels en Frans vanuit een etymologisch oogpunt, gebaseerd op Middelfranse en Middelengetse teksten. Een WebQuest nota bene bestemd voor de onderbouw). Een van de opdrachten die niet het predikaat lange WebQuest zou verdienen betrof de WebQuest *Ecrire une lettre*. Geen diepteanalyses, geen interpretaties van gevonden materiaal; nee, gewoon een gestelde situatie met daarbij de opdracht een brief te schrijven. Rijkelijk geïllustreerd en origineel

vormgegeven, maar uiteindelijk een conventionele schrijfp opdracht. Geen echte WebQuest, dus.

De jungle

Ligt het dan aan de WebQuests zelf? Voldoen die niet aan de praktische eisen van het Net, en aan de theoretische eisen van Dodge en de zijnen! Met een goed opgestelde WebQuest zouden mijn leerlingen hun tijd uitermate nuttig moeten kunnen besteden, zoals dat volgens Dodge zou moeten.⁵ De opdracht moet ontzettend goed in elkaar steken, om te voorkomen dat leerlingen hun tijd verdoen met langdurig en doelloos surfen of met het proberen te analyseren van gevonden sites van te hoog niveau. Dat is: het doelmatig selecteren en presenteren van online informatie op gepast niveau, zodat leerlingen niet hoeven te verdwalen in de jungle van het internet (dergelijke zoekvaardigheden horen niet bij de moderne vreemde talen, maar bij informatica) en zodat ze kunnen gaan werken met het aangeboden materiaal, zonder dit eerst te hoeven beoordelen op toegankelijkheid. Hoe meer je de moeilijkheden uit zo'n opdracht haalt, hoe minder de gewenste vaardigheden van Dodge c.s. uit de verf komen. Juist datgene wat een WebQuest zo interessant maakt, sluit niet aan bij het taalvaardigheidsniveau van de leerlingen; analyse, vergelijking, deductie: dat is allemaal te overzien op microniveau bij kleine, gesloten opdrachten zoals teksten en brieven. Maar een WebQuest werkt op een grotere schaal, daarmee de vaardigheden op een hoger niveau tillend. Extractie van onderliggende ideeën, mening vorming, vergelijken en indelen van informatie: allemaal erg nuttig voor mijn leerlingen. Het is alleen heel lastig om dat allemaal in een vreemde taal uit te voeren.

En hier kwam ik weer terug op de basis van het moderne vreemdetalenonderwijs: simpelweg de vraag wat de doelen zijn van het moderne vreemdetalenonderwijs. Lees-, spreek-, schrijf-, luistervaardigheid. Gebruik van de vreemde taal als communicatiemiddel, ontwikkelen van strategieën om leemtes in beheersing te compenseren, enig inzicht in samenleving en cultuur en nog veel meer.⁶ Maar wat we niet terugzien, zijn juist de eisen die gesteld worden aan een WebQuest.

Te hoog gegrepen

Dus ik zette alles op een rij: het aanbod WebQuests voor moderne vreemde talen sluit niet aan bij het benodigde niveau, wat niet te wijten is aan het format WebQuest, maar aan de vaardigheden die nodig zijn om een dergelijke WebQuest tot een goed einde te brengen. Deze vaardigheden zijn niet voldoende aanwezig bij de leerling. Dat is niet doordat de doelstellingen van WebQuests te hoog



gegrepen zijn, maar doordat het vereiste niveau qua taalvaardigheid niet overeen komt met de wensen van een WebQuest. De doelen van het moderne vreemdetalenonderwijs zijn niet dezelfde als de doelen van een WebQuest. En kunnen niet dezelfde zijn!

Tel daarbij op dat de opdrachten vaak zó veelomvattend zijn dat alle vaardigheden en strategieën tegelijk aan bod moeten komen (leesvaardigheid –skimmen, scannen, begrijpend lezen, samenvatten, schrijfvaardigheid, vaak ook nog spreekvaardigheid). Met een zeer beperkte beheersing van een taal moet een veelomvattend werk gemaakt worden ('schrijf een tekst over een Afrikaans land, aan de hand van een thema, en maak aan de hand daarvan een presentatie *Découvrir l'Afrique francophone* of zoek muziek, zoek informatie over stijl en band en stel een programma samen van 10 nummers én vraag reactie hierop aan native speakers via e-mail). Dit is alsof je iemand op het droge leert watertrappelen, en hem dan van de hoge af het diepe instuurt. Voor de leerling komt het erop neer dat teveel eisen worden gesteld. Laat mij hier ten overvloede aan toevoegen dat dit betoog niet opgevat dient te worden als een pleidooi tegen het gebruik van het internet voor het moderne vreemdetalenonderwijs. Zeer zeker niet: het web vormt een bijna onuitputtelijke bron voor leer(l)ing ende vermaak, ook voor de lessen moderne vreemde talen! Maak daar gebruik van, maar weet dat de eisen van een WebQuest niet overeenstemmen met die van het vak.

Ook is dit zeker geen pleidooi tegen de WebQuest als zodanig. Integendeel: een goede WebQuest vormt een uitstekend instrument om leerlingen te leren leren. Om hun kennis doelmatig te gebruiken en vergroten. Maar helaas, de moeilijkheden van een vreemde taal zijn op het niveau van de leerling te groot om dit toe te passen op de doelen van een WebQuest.

Is het dan onmogelijk een WebQuest te gebruiken voor de moderne vreemde talen? Nee, strikt genomen niet. Maar een daadwerkelijk bruikbare WebQuest voor de moderne vreemde talen zal zodanig afgezwakt zijn,

dat nog nauwelijks gesproken zal kunnen worden van een WebQuest. Of er zal zoveel tijd verloren gaan aan surfen en aan intensieve begeleiding (waarbij de docent het taalvaardigheidsdeel grotendeels op zich zal moeten nemen) dat niet alleen de opdracht aan kracht verliest, maar dat deze tijd vooral effectiever te besteden zal zijn. WebQuest als luxe, dus. Overbodige luxe.

De beheersing van het Engels van de tegenwoordige leerling in aanmerking nemend, geldt dat onze conclusie (de doelen van een WebQuest zijn niet de doelen van het moderne vreemdetalenonderwijs) dan wel op de moderne vreemde talen in het algemeen van toepassing zijn, maar ik geef toe dat uitvoering van een WebQuest voor Engels beter te doen is dan voor de andere moderne vreemde talen.

Deens

Om te kijken of mijn boude beweringen inderdaad hout snijden, besloot ik zelf een WebQuest te doen. Ik koos hiervoor een Deense opdracht, aangezien mijn kennis van het Deens (nihil) ongeveer overeen moet komen met de beheersing van een moderne vreemde taal door een onderbouwleerling. Gebrek aan woordkennis en grammatica van het Deens mijnerzijds valt te compenseren met algemeen taalkundig inzicht en ervaring met teksten in vreemde talen (zoals bij alle docenten moderne vreemde talen). Zo'n poging kan ik iedereen van harte aanraden. Al geef ik toe dat mijn resultaten bedroevend waren. ■

1. Met moderne vreemde talen doelen wij hier voornamelijk op de talen Duits en Frans, en minder op het Engels. Waarom dat gedaan is, blijkt uit het stuk.
2. Voor een beschrijving van het begrip 'WebQuest' verwijs ik naar het artikel van Dodge, B., *Some Thoughts About WebQuests*, 1995, (online op te vragen), alsook naar andere artikelen van Bernie Dodge, de (meest belangrijke) ontwikkelaar van het concept WebQuest.
3. De beheersing van het Engels van de gemiddelde leerling in het voortgezet onderwijs is heden ten dage van een zodanig hoger niveau dan dat van het Frans en het Duits, dat wij onze stellingen logischerwijs stoelen op het onderwijs van deze laatste twee talen. Dit zal de (droge) conclusie evenwel niet beïnvloeden.
4. Marzano, D., *Dimensions of learning*, 1992
5. Dodge: 'WebQuests of either short or long duration are deliberately designed to make the best use of a learner's time. There is questionable educational benefit in having learners surfing the net without a clear task in mind, and most schools must ration student connect time severely.' in: *Some thoughts about WebQuests*. Een van de eerste zaken die mij kritisch deed kijken naar het gebruik van WebQuests in het moderne vreemde-talenonderwijs, was het enorm tijdrovende aspect van de WebQuest. Al te kostbare tijd, die we veel beter kunnen besteden...
6. Kerndoelen onlangs nog door het Nationaal Bureau Moderne Vreemde Talen (NaB-MVT) op een rij gezet in *Vreemdetalenonderwijs in Nederland, een situatieschets in opdracht van OCenW*. Verwijzingen naar Kamerstuk 1997 484; *Besluit kerndoelen en adviesrentabel basisvorming*.



It takes both the rain and the sunshine to make a Rainbow

Rainbow, geslaagd project van ROC Friese Poort

Op 1 november 2003, tijdens de Landelijke Studiedag van de VLLT, reikte onderwijsminister Maria van der Hoeven de jaarlijkse Europese onderscheidingen voor innovatieve taalprojecten uit. ROC Friese Poort te Sneek ontving voor het project *Rainbow* de aanmoedigingsprijs 2003. De jury vond het project veelbelovend en de moeite waard om verder te ontwikkelen. Het uitwisselingsproject is ontstaan uit ervaringen die studenten hadden met voorbereidingen voor een stage in het buitenland. Hoe beter die voorbereidingen zijn (contacten via e-mail), hoe meer studenten van de taal op bleken te pikken.

Christien van Gool

ROC Friese Poort te Sneek ontving voor het project *Rainbow* de aanmoedigingsprijs 2003. *Rainbow* is een elektronische leeromgeving. Door *Rainbow* worden studenten via een simulatie met elkaar in contact gebracht. Het project liet zien hoe gemakkelijk leerlingen de vreemde taal van elkaar leerden.

De jury was onder de indruk van het project maar vond het nog niet voldoende af om het volledig te kunnen beoordelen. Stuwende kracht achter *Rainbow* is Sjoukje Piebenga. Vijf jaar geleden is ze ermee begon-